

INTERNATIONELLA JÄMFÖRELSER AV BROTT OCH STRAFF

AV PROFESSOR, JUR. DR. HANNS VON HOFER

*The paper presents short reviews of two major comparative data collection projects regarding criminal justice statistics: the "United Nations Surveys of Crime Trends and Operations of Criminal Justice Systems" and the "European Sourcebook Project". The author points out some of the methodological problems that arise when data from official criminal justice statistics are used for comparative purposes. The "International Crime Victims Survey" (ICVS) is then presented as a useful complement for such international comparisons. Some summary results from a Nordic perspective are given. The author hopes that Norway and Iceland will (re)join future sweeps of the ICVS-project.**

I en nyligen utkommen svensk doktorsavhandling konstaterar författaren (Westfelt, 2001:10), att antalet kriminologiska studier som behandlar brott och straff i ett internationellt jämförande perspektiv har ökat under senare tid. En liknande trend gäller olika internationella sammanställningar av kriminalstatistiska data. Två exempel, ett från Förenta Nationerna (FN) och ett från Europarådet, skall särskilt nämnas här.

FN-undersökningarna

Sedan mitten av 1970-talet samlar FN in kriminalstatistik från sina medlemsstater genom att skicka ut standardiserade frågeformulär till de nationella myndigheterna. Projektet går under namnet *United Nations Surveys of Crime Trends and Operations of Criminal Justice Systems*. Hittills har sex undersökningar genomförts, vilka täcker perioden från början av 1970-talet fram till 1997, och en sjunde undersökning är under utarbetande.¹ En sammanfattande rapport för åren 1970-1994 har publicerats under titeln *Global Report on Crime and Justice* (Newman, 1999). Uppgifterna avser bl.a. brotts-, åklagar- och domstolsstatistik, fängelser och fångar samt olika typer av resursstatistik. HEUNI² har publicerat utförliga analyser avseende perioden 1975-1994 för olika stater i Europa och Nordamerika (senast HEUNI, 1998 och 1999). Aromaa (2000) har i sin tur sammanfattat brottsfrekvenser, -profiler och -trender i Europas olika geografiska regioner under 1990-talet med utgångspunkt i FN:s och Europarådets undersökningar.

* Title in English: *International Comparisons on Crime and Punishment*. Original in Swedish.

Europarådet

Inom Europarådet i Strasbourg arbetade under perioden 1993-1999 en expertgrupp med att sammanställa kriminalstatistik från Europarådets medlemsstater. Slutrapporten publicerades 1999 under titeln *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics* (Council of Europe, 1999).³ Datainsamlingen avsåg brottsstatistik, åklagar- och lagföringsstatistik samt kriminalvårdsstatistik och vissa data från de internationella offerundersökningarna (ICVS, se nedan). Rapporten omfattar ett 30-tal länder och täcker åren 1990-1996. *European Journal on Criminal Policy and Research* har ägnat ett nummer av tidskriften åt rapporten under titeln "Crime Trends in Europe" (Killias, 2000). Arbetet med en andra rapport, som kommer att behandla perioden 1996-2000, pågår för närvarande och finansieras av engelska, holländska och schweiziska myndigheter. – Även engelska *Home Office* publicerar numera kortare sammanställningar av aktuell internationell kriminalstatistik (Barclay m. fl., 2001).

Exemplen visar att det idag finns ett ganska omfattande material som tillåter internationella jämförelser på det kriminalstatistiska området. Sammanställningarna visar också att internationella jämförelser är mycket mer än bara frågor om brottslighetens högre eller lägre nivåer i olika länder. Det finns numera uppgifter om exempelvis utsatthet för och inställningar till brott, brottsuppläggning, polistäthet, påföljdsval, strafftidens längd, fängelsebeläggning, resursanvändning inom rättsväsendet med mera.

Fördelen med dylika internationella jämförelser är bland annat att dessa kan ge perspektiv på situationen i det egna landet. Kriminalpolitiken har i många länder under det senaste kvartssekket successivt politiserats (Ryan, 1999). Olika beskrivningar och förklaringar av brottslighetens bestämningsfaktorer förekommer i debatterna och dessa diskuteras vanligtvis i termer av nationell politik. Ofta anses specifikt nationella förhållanden vara avgörande för det egna landets problem. Internationella jämförelser kan dock visa att vissa fenomen utvecklats på ett likartat sätt även i länder med en delvis annan politik och under andra förhållanden (Törnudd, 1995). Att gå utanför det egna landets gränser kan därför ge kunskaper och insikter som kanske annars skymms av nationella data eller politiska och andra lösningar.

Holländska justitiedepartementet har nyligen gjort ett explicit steg i denna riktning genom ett försök att analysera det holländska kriminalpolitiska systemet med referens till nio andra länder, däribland Danmark och Sverige (van Dijk & de Waard, 2000). Syftet med detta explorativa projekt har varit att söka bedriva så kallad "benchmarking" där olika (mätbara) aspekter av det egna landets kontrollstrukturer på ett systematiskt sätt jämförs med andra länder.⁴

Förutsättningen för att dylika företag ska lyckas är emellertid att internationell statistik verkligen är jämförbar. Vad kan sägas om detta?

Allmänna problem med jämförelser av internationell kriminalstatistik

Internationella jämförelser förutsätter visserligen inte lika, men dock jämförbara definitioner, insamlingsrutiner och redovisningsformer. Jämförbarhet kan uppnås på två sätt. Antingen genomförs särskilda riktade datainsamlingar av typ internationella självrapport²- och offerundersökningar. Alternativt ställs redan befintlig statistik samman och görs genom tilläggsanalyser någorlunda jämförbara (se exempelvis FN:s och Europarådets projekt ovan). Den senare metoden är mer vanlig men anses som regel ge mindre tillförlitliga resultat. Den förra metoden leder potentiellt till data med högre kvalitet, men kräver en fast organisatorisk struktur som ofta är svår att åstadkomma i ett internationellt sammanhang (mer om detta, se nedan).

Vidare karaktäriseras internationella sammanställningar av statistik för det mesta av luckor och diskontinuiteter. En vanlig erfarenhet är att internationella jämförelser sällan kan genomföras på andra än mycket höga aggregeringsnivåer. Den detaljrikedom som kännetecknar juristernas rättsjämförande studier kan i princip aldrig uppnås, i synnerhet när ett flertal länder skall ingå i jämförelsen. Ett exempel: Den tidigare nämnda arbetsgruppen inom Europarådet lyckades samla in kriminalstatistik från 36 länder. Av dessa 36 länder har 29 varit i stånd att rapportera fullständiga uppgifter avseende *rån som registrerats av polisen* för åren 1990-1996. Endast 14 länder kunde därutöver ge mer eller mindre fullständiga uppgifter om polisrapporterat *väpnat* rån och ännu färre länder hade dessutom möjlighet att redovisa hur många personer som *lagförts* för väpnat rån i respektive land.

Ett tredje generellt problem med internationella jämförelser är att de ofta släpar efter i tiden. Ett kvalitetskännetecken för bra statistik är att den är aktuell. Internationell statistik saknar ofta sådan aktualitet. De senaste uppgifterna i Europarådets redovisning avser exempelvis år 1996; de flesta uppgifterna hänförs sig dock till 1995 och tidigare. Själva rapporten publicerades så sent som 1999. Liknande förhållanden gäller för FN:s undersökningar. Visserligen skall aktualitetskraven inte överdrivas, åtminstone inte när data används i mer vetenskapliga sammanhang. Av politiker och journalister upplevs dock sådana eftersläpningar som otillfredställande, eftersom den dagspolitiska situationen anses kräva dagsaktuella data.

Bortsett från sådana allmänna problem finns en del specifika problem som präglar undersökningar baserade på internationell kriminalstatistik. Några av dem tas upp i det följande (se NCS, 1997 och Westfelt, 2001).

Särskilda problem med jämförelser baserade på officiell kriminalstatistik

Tre typer av jämförande frågeställningar brukar förekomma: jämförelser av strukturer, nivåer och trender. *Strukturjämförelser* avser exempelvis följande frågor: Dominerar tillgreppsbroten brottsbilden i olika länder? Vilken åldersprofil har de för brott misstänkta personerna i olika länder. *Nivåjämförelser* avser

frågor som: Vilket land har den högsta rånfrekvensen? Vilket land använder sig mest av böter som brottspåföljd? *Trendjämförelser* avser däremot frågor som: Skiljer sig rånutvecklingen över tid i olika länder? Har användningen av frihetsstraffen varierat i olika länder under de senaste 20 åren?

Officiell statistik om brott och påföljder styrs i sin tur i allt väsentligt av tre faktorer:

- *faktiska förhållanden*: brottsbenägenhet, tillfällesstruktur, upptäcktsrisker, anmälningsbenägenhet, med mera;
- *rättsliga förhållanden*: formella (exempelvis strafflagens, processrättens och sociallagstiftningens utformning samt kontrollorganens formella organisation) och informella (exempelvis lagarnas användning och kontrollorganens arbetssätt i praktiken);
- *statistiska förhållanden*: formella (det vill säga gällande insamlings- och bearbetningsregler) och informella (det vill säga statistiksystemets sätt att fungera i praktiken).

Tillförlitliga *struktur- och nivåjämförelser* förutsätter således att man har fullgod kontroll över de rättsliga och statistiska förhållandena innan man kan uttala sig om observerade likheter eller skillnader i uppgiftsmaterialet verkligen är reella, det vill säga beroende av faktiska förhållanden.

För att illustrera problemen med nivåjämförelserna skall här ges ett konkret exempel med våldtäkt som utgångspunkt. Statistiken visar att Sverige – med hänsyn till befolkningsmängden – uppger det högsta antalet polisanmälda våldtäkter (inkl. försök) bland 34 europeiska länder (Council of Europe, 1999:45). En stor del av skillnaden hänger dock samman med att Sverige upprättar brottsstatistik vid anmälingstillfället (så kallad input-statistik) och inte senare när brottet har utretts (så kallad output-statistik), att Sverige tillämpar en mycket extensiv antalsräkning (vilket har stor betydelse i samband med upprepade våldtäkter i parförhållanden) samt att försöksbrotten inräknas (jfr. Brå, 1999; von Hofer, 2000). En fingervisning om att det svenska sättet att redovisa brottsstatistik faktiskt genererar ett stort antal brott är att Sveriges särposition försvinner när antalet för våldtäkt *misstänkta* och för våldtäkt *lagförda* personer jämförs med motsvarande uppgifter i andra länder. I detta sammanhang är Sveriges placering inte uppseendeväckande hög.

Vid *jämförelser av trender* är läget något annorlunda. Här behöver man i första hand inte känna till på vilken nivå tidsserierna ligger, utan det räcker om eventuella förändringar i de rättsliga och statistiska förhållandena kan hållas under kontroll. Detta är naturligtvis en nog så svår uppgift – framför allt är det komplicerat att få grepp om informella ändringar i rättssystemet och i de statistiska rutinerna. Det grundläggande antagandet i analysen av trender är att eventuella förändringar i dessa *tillskrivs* förändringar i de faktiska förhållandena ("reella" förändringar), om man rimligtvis kan utesluta förändringar i rättsliga och statistiska förhållanden. I praktiken har trendjämförelser visat slående

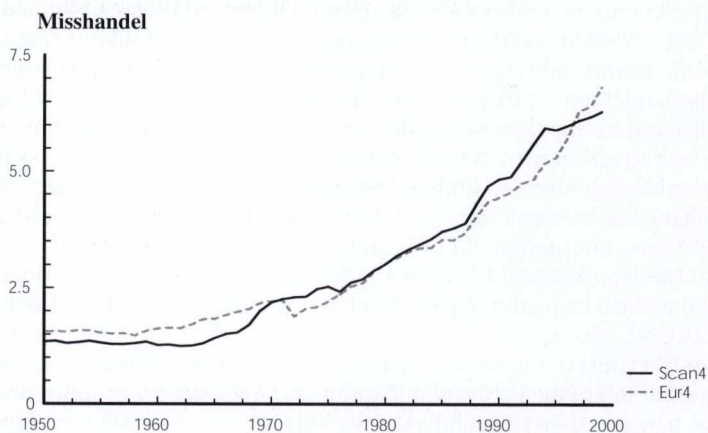
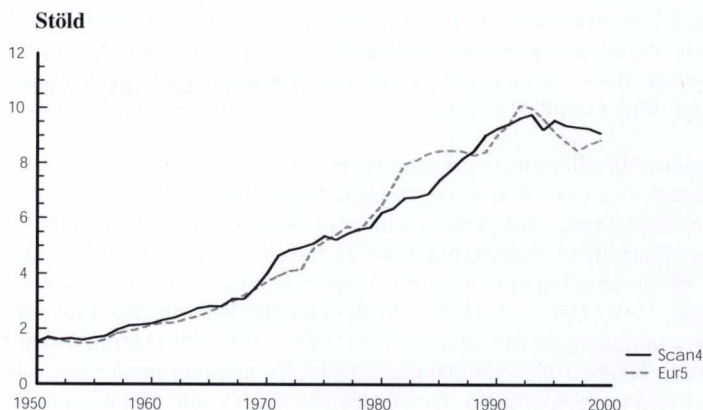
likheter mellan olika europeiska länder när det gäller utvecklingen av till polisen anmälda stöld- och misshandelsbrott under efterkrigstiden (se Figur 1).

Figur 1. *Brottstrender: Stöld och misshandel som anmänts till polisen i Norden samt fem västeuropeiska länder, 1950-1999. Skalanpassade serier, per 100 000 av folkmängden. Källa: Westfelt (2001; uppdaterat).*

SCAN4= Danmark, Finland, Norge och Sverige

EUR5 = England & Wales, Frankrike, Nederländerna, (Väst)Tyskland och Österrike

EUR4 = dito exklusive Österrike

Det har redan påpekats att trendjämförelser i regel inte säger någonting om eventuella likheter eller skillnader i brottsnivåer⁶ mellan länderna. När det gäller misshandelsutvecklingen i *Figur 1* tillkommer dessutom ytterligare ett problem. Det går nämligen inte att avgöra hur mycket av förändringen som eventuellt hänger ihop med förändringar i anmälningsbenägenheten och hur mycket som utgörs av faktiska brottsökningar. Återkommande *nationella* offerundersökningar, där urval av den vuxna befolkningen tillfrågas om utsatthet för olika typer av brott, visar nämligen – i motsats till kriminalstatistiken – samstämmigt mer eller mindre stabila våldsnivåer under 1980- och 1990-talen. Detta gäller för såväl de nordiska länderna som för England och Holland (Westfelt, 2001:78 ff).⁷

Dylika svårigheter med tolkningen av brottsstatistiken var en av huvudledningarna till utvecklandet av ett nytt instrument i slutet av 1980-talet för att försöka mäta bland annat likheter och skillnader i brottsnivåer och brottstrender mellan olika länder. Projektet initierades av det holländska justitiedepartementet och går under namnet *International Crime Victims Survey (ICVS)*.⁸

Internationella offerundersökningar: ICVS-projektet

De internationella offerundersökningarna bygger på telefonintervjuer (standardiserade frågor) med slumpmässiga urval omfattande som regel 2 000 och 3 000 personer i varje land. Sammanlagt har 21 industrialiserade⁹ länder deltagit i de fyra ICVS-undersökningar som hittills har företagits. Undersökningarna avser åren 1988, 1991, 1995 och 1999.¹⁰ Av de nordiska länderna har Finland deltagit i alla fyra undersökningar; Sverige i tre sedan 1991 och Danmark och Norge i en vardera: Norge 1988 och Danmark 1999. Endast fem länder har varit med i samtliga fyra undersökningar. De europeiska länder som någon gång deltagit – förutom Norden – är Belgien, Frankrike, England och Wales, Italien, Nederländerna, Nordirland, Schweiz, Skottland, Spanien, Tyskland och Österrike.

Undersökningarna täcker mer eller mindre traditionell vardagsbrottslighet, det vill säga bilstöld, stöld från bil, skadegörelse av bil, stöld av motorcykel, cykelstöld, inbrott, inbrottsförsök, rån, stöld från person, sexuella övergrepp samt misshandel/hot.¹¹ Det ställs dock inte enbart frågor om utsatthet för brott utan också om exempelvis anmälningsbenägenhet, allmänna inställningar till polisen, hur allvarligt man ser på olika brott, reaktioner på grund av brott, vidtagna säkerhetsåtgärder, inställningar till olika straffpåföljder med mera. I detta sammanhang kan också nämnas att det för närvarande pågår förberedelsearbetet med den första internationella offerundersökningen som enbart riktar sig till kvinnor (*The International Violence Against Women Survey, IVAWS*), finansierat av det kanadensiska justitiedepartementet i samarbete med HEUNI och UNICRI¹² (HEUNI, 2001).

Självfallet finns det problem även med offerundersökningar, vilket gör att resultaten bör tolkas med sedvanlig försiktighet. Ändå ger dessa undersökningar ett något bättre bedömningsunderlag för likheter och skillnader mellan olika

länder jämfört med det som skulle kunna utläsas ur kriminalstatistiken, eftersom ett och samma mätinstrument används i de olika länderna. En annan fördel är att de tar upp frågor om exempelvis inställningar till brott, polisen och rättsväsendet som den traditionella kriminalstatistiken inte alls gör. Den tredje fördelen är att det numera föreligger fyra med varandra jämförbara undersökningar. Även aktualitetsgraden är hög: det senaste undersökningsåret var 1999 och rapporten publicerades redan ett år senare, och är lättillgänglig på Internet.¹³

Särskilda metodproblem

Bortsett från de allmänna metodproblemen som finns i samband med offerundersökningar baserade på intervjuer (se exempelvis Ahlberg, 1994; Häll, 1995), kan de särskilda metodproblem som finns för ICVS-undersökningarna sammanfattas på följande vis. Urvalen är små på grund av kostnadssäl, vilket ger relativt sett stora osäkerhetsmarginaler kring skattningarna. I länder utanför Norden är bortfallet dessutom delvis besvärande högt (i genomsnitt kring 50 procent). Intervjuerna bygges i de allra flesta deltagarländerna på telefonintervjuer, där variationer i telefontätheten kan antas ge upphov till vissa skillnader. Beräkningar som gjorts ger dock inte underlag för entydiga slutsatser om eventuella effekter (Dolmén, 1999:12). Det största problemet med undersökningarna torde emellertid vara, huruvida frågorna verkligen uppfattas på ett likartat sätt mellan olika länder. Det kan på förhand inte uteslutas att exempelvis frågor om våld och sexuella övergrepp har systematiskt olika innebörd i olika länder. Hittills saknas kvalitetsstudier kring dessa frågor. Man bör också komma ihåg att offerundersökningar mäter vad de tillfrågade *upplever* och uppger som brott, vilket inte alltid måste sammanfalla med striktare juridiska definitioner.

Resultat

För att åstadkomma något mer tillförlitliga skattningar har i tabellen nedan resultaten från de olika undersökningarna slagits ihop. På detta vis ökas urvalsstorleken samtidigt som en del slumpeffekter jämnas ut. Priset för detta tillvägagångssätt består i att resultaten inte exakt kan tidsbestämmas utan att de får avse ett ospecificerat "1990-tal". Med dessa begränsningar i åtanke kan brottsligheten i Norden jämföras med den i "övriga" Europa på följande mycket översiktliga sätt.

Tabell 1. Andelen (i procent) utsatta för brott enligt ICVS-projektet åren 1988, 1991, 1995 and 1999.

Källa: van Kesteren, Mayhew & Nieuwbeerta (2000, Appendix 4, Tabell 1).

	Danmark 1999	Finland 1988-1999	Norge 1988	Sverige 1991-1999	EUR9 1988-1999
Bilstöld	1.1	0.5	1.1	1.4	1.1
Stöld från bil	3.4	2.9	2.8	4.7	4.8
Skadegörelse på bil	3.8	4.4	4.6	4.6	7.5
Motorcykelstöld	0.7	0.2	0.3	0.5	0.6
Cykelstöld	6.7	4.5	2.8	7.7	3.4
Bostadsinbrott	3.1	0.5	0.8	1.5	1.8
dito försök	1.5	0.7	0.4	0.9	1.8
Rån	0.7	0.7	0.5	0.6	1.0
Stöld av personlig egendom	4.2	3.6	3.2	4.9	4.1
Sexuella händelser	2.5	2.6	2.2	2.1	2.2
Misshandel och hot	3.6	3.9	3.0	3.7	2.7
Samtliga 11 brottstyper	23.0	18.8	16.4	23.4	22.7
Antal giltiga intervjuer	3007	8327	1009	4707	44396
Andel svarande (procent)	66%	82%	71%	72%	50%

EUR9: Belgien, England & Wales, Frankrike, Italien, Nederländerna, Spanien/Katalonien, Schweiz, (Väst-)Tyskland och Österrike.

Ur tabellen, som avser *årliga* viktigmiseringsfrekvenser, kan bland annat följande fem huvuddrag utläsas.¹⁴

1. Den totala viktigmiseringsfrekvensen (se raden "Samtliga 11 brottstyper") motsvarar i Danmark och Sverige ungefär den genomsnittliga viktigmiseringsfrekvensen i de övriga nio europeiska länderna. Såväl Finland som Norge ligger under det europeiska genomsnittet. För Norges del saknas emellertid aktuella uppgifter, då Norge endast deltagit i den första undersökningen avseende 1988. Aromaa (2000:19) uttrycker därför farhågor om att Norge under 1990-talet skulle kunna ha lämnat sin position som lågbrottsland. Under 1980-talet fanns enligt de *nationella* offerundersökningarna tydliga nivåskillnader mellan Danmark och Sverige å ena sidan och Finland och Norge å andra sidan (Vogel, 1990).

2. När det gäller brottstypernas inbördes rangordning följer dessa rimliga kriminologiska fördelningar, vilket antyder en viss grad av tillförlitlighet i dessa undersökningar. Följaktligen är lindrigare tillgreppsbrott (exempelvis cykelstöld) vanligare än allvarigare tillgreppsbrott (exempelvis bilstöld) och stöldbrott vanligare än misshandelsbrott. Rangordningen av de enskilda brottstyperna är mycket likartad länderna emellan. Samma sak gäller för övrigt hur

allvarlighetsgraden hos olika brottstyper uppfattas i de olika länderna.

3. När det gäller skillnader mellan de nordiska länderna bör den höga frekvensen av *inbrott* i Danmark uppmärksammas. Utan att ha tillgång till grundmaterialet kan på förhand ett eventuellt mätfel inte uteslutas. Danmark har ju hittills bara deltagit en enda gång, varför jämförelser med tidigare undersökningar inte kan göras. Jämförelser med data i *brottsstatistiken* antyder emellertid att bostadsinbrott faktiskt skulle kunna vara högre i Danmark jämfört med övriga nordiska länder. Den andra påfallande avvikelser är den låga uppgivna risken för *bilstöld* i Finland. Risker på 0,4 procent uppmättes i tre av fyra undersökningar. Enbart under året 1992 uppgick risken till 0,7 procent och även detta värde ligger långt under det europeiska genomsnittet. Tolkningen försvåras dock av jämförelser med finsk brottsstatistik som redovisar påtagliga öknningar av biltillgrepp under senare delen av 1990-talet.

4. När det gäller *misshandel* och *hot* så ligger de nordiska länderna över det europeiska genomsnittet. Den raka tolkningen att det skulle finnas en större våldsbenägenhet i Norden är emellertid diskutabel. Med undantag för Finland, rapporterar Danmark, Norge och Sverige mord- och dråpfrekvenser som ligger på samma nivå som andra västeuropeiska länder, det vill säga i storleksordningen mindre än 1,4 per 100,000 invånare (Council of Europe, 1999:42). En vanlig tolkning i litteraturen (HEUNI, 1998:132 f, 163, 349, 432) är istället, att den större jämställdheten med avseende på kön i Norden har bidragit till en större problemmedvetenhet som i sin tur medfört mindre social acceptans inför våldsytringar (både när det gäller våld av män mot kvinnor och mot andra män). Om denna tolkning är riktig, skulle en högre uppgiven brottsnivå – paradoxalt nog – faktiskt tyda på något positivt i samhällsutvecklingen.

5. Trots att *rån* – enligt brottsstatistiken – ökat mycket kraftigt i de nordiska länderna (NCS, 1997:30-33), tycks den uppgivna rånnivån i dessa länder fortfarande ligga under det europeiska genomsnittet (cirka 0,7 i Norden mot 1,0 övriga Europa).

*Några andra resultat*¹⁵

ICVS-projektet undersöker, som tidigare nämnts, inte enbart utsatthet för brott utan även andra aspekter såsom vidtagna brottskyddsåtgärder, inställningar till och erfarenhet av polis, rädsla med mera.¹⁶

Danmark och Sverige toppar exempelvis listan när det gäller i vilken utsträckning befolkningen i sin helhet rapporterar brott till polisen. Sextio procent av brotten uppges ha anmälts till polis i Danmark och 59 procent i Sverige. Variationen mellan länderna är dock inte särskilt stor; den lägsta andelen uppges i Portugal med 32 procent. En annan aspekt är hur anmälarna uppfattar polisens agerande vid rapporteringen. I detta avseende är anmälarna i Danmark och Finland mest nöjda med 77 procent i vardera land. Sverige ligger inte mycket lägre (71 procent) men över genomsnittet (63 procent). Det finns också en fråga om

hur nöjda respondenterna är med polisen över lag inom det egna närområdet. Även här verkar förtroendet högt i Danmark och Finland (omkring 70 procent mot 61 procent i Sverige), men både polisen i England & Wales och i Skottland får ett något bättre betyg (72 resp. 77 procent).

Vidare gällde ett antal frågor oron och rädslan för brott och i vilken utsträckning säkerhetsåtgärder används för att skydda sig mot brott. På frågan om de tillfrågade trodde att de löpte stor risk att bli utsatta för inbrott under det kommande året, kom Danmark, Finland och Sverige lågt. Oron för inbrott varierar i allmänhet starkt med risken att utsättas för detta brott. Frågan om olika inbrottskydd gällde inbrottslarm, speciallås och galler framför fönster eller dörrar. Också här hamnade de nordiska länderna en bit under medelvärdet. Liksom vad gällde oron för inbrott, föreligger ett samband mellan risken att utsättas för inbrott och användandet av säkerhetsanordningar.

Även frågan hur säker man känner sig efter mörkrets inbrott hemma i den egna bostaden har tagits upp. Också i detta sammanhang känner sig de tillfrågade i Norden tryggare än tillfrågade i andra länder. I Danmark kände sig 84 procent "mycket" säkra, i Finland var det 78 procent och i Sverige 73 procent. Medeltalet för alla länder uppgick till 60 procent. Motsvarande fråga hur säker man känner sig efter mörkrets inbrott ute i bostadsområdet gav liknade utfall: de som kände sig "mycket" säkra var 54 procent i Danmark, 50 procent i Sverige och 44 procent i Finland. Medeltalet för alla länder var 34 procent.

Undersökningen uppskattar slutligen också de tillfrågades inställning till olika påföljder för brott. De fick välja vilken påföljd de ansåg mest lämplig för en 21-årig man som gjort sig skyldig till sitt andra inbrott och därvid stulit en färg-TV. Alternativen var böter, fängelse, samhällstjänst, villkorlig dom och annat. Samhällstjänst är onekligen det mest populära påföljdsalternativet såväl i Norden som i andra länder. Omkring hälften av de svarande förordar denna påföljd. Däremot skiljer sig länderna i synen på fängelsestraffet. I Norge (avser år 1988) förordade 14 procent denna sanktion; motsvarande andel uppgick i Danmark och Finland till 19 procent (avser år 1999) och i Sverige till 31 procent. Sverige skulle därmed framstå som det mest punitiva landet i Norden. Bara Holland (37 procent) och länderna på de Brittiska öarna (över 50 procent) redovisar högre andelar bland dem som förespråkar ett fängelsestraff.

Utblick

Även om ICVS-projektet har brister och resultaten inte alltid är lätta att tolka, så ger projektet ändå ett väsentligt, tämligen billigt och framför allt lättillgängligt informationstillskott i samband med nationella och internationella analyser och diskussioner om brott och straff, kontroll och kriminalpolitik. Värdet av projektet kan dessutom antas öka med tiden ju fler undersökningar som utförs och ju fler länder som deltar. Det vore därför mycket önskvärt, att Norge och Island skulle finnas med i skaran av deltagande länder.

Noter

- ¹ Data och referenser finns nu också tillgängliga på Internet på adressen www.uncjin.org/Statistics/WCTS/wcts.html
- ² European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations i Helsingfors. Se www.vn.fi/om/suomi/heuni/
- ³ Rapporten finns utlagd på adressen www.europeansourcebook.org/esb/index.html
- ⁴ Enligt uppgift fortsätter projektet.
- ⁵ Se till exempel den internationella självdeklarationsundersökningen (*International Self-Report Delinquency Study, ISRD*), där skolelever och yngre personer tillfrågas om sina erfarenheter av brott och andra problematiska beteenden. År 1994 publicerades den första rapporten från detta projekt (Junger-Tas m.fl., 1994), vilken dock inte fick någon uppföljning.
- ⁶ Uppgifter från den internationellt standardiserade dödsorsaksstatistiken brukar anses som ett undantag. Dessa uppgifter används ofta för att analysera nivåskillnader mellan länder.
- ⁷ Därutöver finns tolkningen att kriminalstatistiken och offerundersökningar delvis mäter olika segment av våldsfenomenet.
- ⁸ Se projektets hemsida på <http://rulj287.leidenuniv.nl/group/jfcr/www/icvs/>
- ⁹ Därutöver har undersökningar gjorts i andra delar av världen, se Alvazzi del Frate m.fl. (2000).
- ¹⁰ Undersökningarna finns avrapporterade av van Dijk, Mayhew & Killias (1990), van Dijk & Mayhew (1992), Mayhew & van Dijk (1997) och van Kesteren, Mayhew & Nieuwebeerta (2000). En kortare sammanfattning av undersökningen år 1995 finns på svenska (Dolmén, 1999) och en ny rapport kommer att publiceras inom kort.
- ¹¹ Här ingår också frågor om man har varit utsatt för bedrägeri som konsument ("consumer fraud") samt om man haft erfarenhet av korruption.
- ¹² United Nations Interregional Crime & Justice Research Institute i Rom.
- ¹³ Se www.minjust.nl:8080/b_organ/wodc/summaries/ob187sum.htm
- ¹⁴ För att inte onödigt tynga framställningen bortses här från att redovisa några osäkerhetsmarginaler. Redovisningen gäller alltså bara de stora dragen, inte detaljerna.
- ¹⁵ Följande redovisning avser endast år 1999 och jämförelserna inkluderar inte bara europeiska länder utan även Australien, Japan, Kanada och USA.
- ¹⁶ Av utrymmesskäl redovisas här bara ett urval av samtliga undersökningsvariabler.

Litteratur

- Ahlberg, Jan (1994), "Brottsstatistik är svår att jämföra". I: Ahlberg, Jan (red.), *Brottsutvecklingen 1992 och 1993*. BRÅ-rapport 1994:3, s. 165-175. Stockholm: Fritzes.
- Alvazzi del Frate, Anna, Hatalak, Oksanna & Zvekic, Ugljesa (red.) (2000), *Surveying Crime: A Global Perspective*. Proceedings of the International Conference Rome, 19-21 November 1998. Rome: ISTAT/UNICRI.
- Aromaa, Kauko (2000), "Trends in Criminality". I: *Crime and Justice in Europe*, s. 13-24. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Barclay, Gordon, Tavares, Cynthia & Siddique, Arsalan (2001), *International comparisons of criminal justice statistics 1999*. Issue 6/01. Home Office Statistical Bulletin. London: Home Office Press Office. Se även t.ex. www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs/hosb601.pdf
- [Brå 1999], *Internationella jämförelser av kriminalstatistik*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Council of Europe (1999), *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics*. Directorate General I. Legal Affairs. PC-S-ST (99) 8 DEF. Strasbourg: Council of Europe.
- van Dijk, Frans & de Waard, Jaap (2000), *Legal infrastructure of the Netherlands in international perspective*. Crime control. Directory for Strategy Development. [The Hague:] Ministry of Justice The Netherlands.
- van Dijk, Jan J.M., Mayhew, Pat & Killias, Martin (1990), *Experiences of Crime Across the World*. Key findings from the 1989 International Crime Survey. Deventer: Kluwer Law and Taxation.

- van Dijk, Jan J.M. & Mayhew, Pat (1992), *Criminal Victimisation in the Industrialised World*. Key findings from the 1989 and 1992 International Crime Surveys. Directorate for Crime Prevention. [The Hague:] Ministry of Justice.
- Dolmén, Lars (1999), *Internationella jämförelser av brottsligheten*. BRÅ-rapport 1999:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet/Fritzes.
- [HEUNI 2001], "Work in Progress: The International Violence Against Women Survey (IVAWS)", *HEUNI Newsletter*, July 2001, s. 15-16.
- von Hofer, Hanns (2000), "Crime Statistics as Constructs: The Case of Swedish Rape Statistics", *European Journal on Criminal Policy and Research*, Årg. 8, s. 77-89.
- Häll, Lars (1995), *Offer för våld- och egendomsbrott 1979-1993*. Bilaga 2: Teknisk beskrivning [och] Bilaga 5: Mätproblem och restriktioner vid offerundersökningar. Levnadsförhållanden. Rapport nr 88. Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- Junger-Tas, Josine, Terlouw, Gert-Jan & Klein, Malcom W. (red.) (1994), *Delinquent Behavior Among Young People in the Western World*. First results of the International Self-Report Delinquency Study. Amsterdam: Kugler Publications.
- Kangaspunta, Kristina, Joutsen, Matti & Ollus, Natalia (red.) (1998), *Crime and Criminal Justice Systems in Europe and North America 1990-1994*. Publications Series No. 32. Helsinki: HEUNI.
- Kangaspunta, Kristina, Joutsen, Matti, Ollus, Natalia & Nevala, Sami (red.) (1999), *Profiles of Criminal Justice Systems in Europe and North America 1990-1994*. Publications Series No. 33. Helsinki: HEUNI.
- van Kesteren, John, Mayhew, Pat & Niewbeerta, Paul (2000), *Criminal Victimisation in Seventeen Industrialised Countries*. Key findings from the 2000 International Crime Victims Survey. Onderzoek en beleid 187. The Hague: NCSR/WODC.
- Killias, Martin (red.) (2000), "Crime Trends in Europe". *European Journal on Criminal Policy and Research*, Årg. 8 (1), s. 1-89.
- Mayhew, Pat & van Dijk, Jan J.M. (1997), *Criminal Victimisation in Eleven Industrialised Countries*. Key findings from the 1996 International Crime Victims Survey. Onderzoek en beleid 162. The Hague: WODC.
- [NCS 1997], *Nordic Criminal Statistics 1950-1995*. Report 1997:2. Department of Criminology. Stockholm: Stockholms University.
- Newman, Graeme (red.) (1999), *Global Report on Crime and Justice*. Published for the United Nations. Office for Drug Control and Crime Prevention. Centre for International Crime Prevention. New York, Oxford: Oxford University Press.
- Ryan, Mick (1999), "Penal Policy Making Towards the Millenium: Elites and Populists; New Labour and the New Criminology", *International Journal of Sociology*, Årg. 27, 1-22.
- Törnudd, Patrik (1995), "Setting realistic policy goals", *Scandinavian Studies in Criminology*, Årg. 14, s. 37-50.
- Vogel, Joachim (1990), *Leva i Norden*. Levnadsnivå och ojämlikhet vid slutet av 80-talet. Nordisk Statistisk Skriftserie 54. Köpenhamn.
- Westfelt, Lars (2001), *Brott och straff i Sverige och Europa*. En studie i komparativ kriminologi. Akademisk avhandling. Kriminologiska institutionen. Stockholm: Stockholms universitet.

Adress: Kriminologiska institutionen
 Stockholms universitet
 S-106 91 Stockholm
 E-mail: Hanns.Hofer@crim.su.se